

Šiaulių
akademija

VILNIUS UNIVERSITY ŠIAULIAI ACADEMY

Regionų plėtros institutas / Institute of Regional Development

**11-oji tarptautinė tarpdisciplininė mokslinė konferencija
11th International Interdisciplinary Scientific Conference**

***REGIONAS: ISTORIJA, KULTŪRA, KALBA
THE REGION: HISTORY, CULTURE, LANGUAGE***

SANTRAUKOS / SUMMARIES¹

2022 m. gegužės 19–20 d. / 19th–20th May, 2022

Šiauliai, Lithuania

---

¹ Tekstai neredaguoti. / The texts have not been edited.

KONFERENCIJOS MOKSLINIS KOMITETAS
SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Pirmininkė / Chairperson – dr. / Dr Regina KVAŠYTĖ (*Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Lietuva / Vilnius University Šiauliai Academy, Lithuania*)

Nariai / Members:

dr. / Dr Juris CIGANOVŠ (*Latvijos karo muzejus, Latvija / Latvia Military Museum, Latvia*)

dr. / Dr Dalia JAKAITĖ (*Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Lietuva / Vilnius University Šiauliai Academy, Lithuania*)

dr. / Dr Aija JANSONE (*Latvijos etnografinis muzejus po atviru dangumi; Latvijos universiteto Istorijos institutas, Latvija / The Ethnographic Open-Air Museum of Latvia; University of Latvia, Institute of History, Latvia*)

doc. dr. / Assoc. Prof. Dr Vita JUKNEVIČIENĖ (*Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Lietuva / Vilnius University Šiauliai Academy, Lithuania*)

prof. dr. / Dr Mihaela KOLETNIK (*Mariboro universitetas, Slovėnija / Maribor University, Slovenia*)

doc. dr. / Assoc. Prof. Dr Vladimir LEGAC (*Zagrebo universitetas, Kroatija / University of Zagreb, Croatia*)

prof. dr. / Prof. Dr Henrihs SOMŠ (*Daugpilio universitetas, Latvija / Daugavpils University, Latvia*)

dr. / Dr Anna STAFECKA (*Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija / University of Latvia, Latvian Language Institute, Latvia*)

dr. / Dr Reda ŠATŪNIENĖ (*Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Lietuva / Vilnius University Šiauliai Academy, Lithuania*)

prof. dr. / Prof. Dr Rytis URNIEŽIUS (*Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Lietuva / Vilnius University Šiauliai Academy, Lithuania*)

James Montgomery BAXENFIELD

Tallinn University, Tallinn, Estonia

**A SPACE BETWEEN NATIONS: LATVIA & LATVIANS IN LITHUANIAN-AMERICAN
ETHNOGRAPHIC CONCEPTS, 1919–1922**

In the present day, the republics of Estonia, Latvia, and Lithuania – collectively referred to as the Baltic states – are often perceived by outsiders as being a coherent political region. This perception is often attributed to outsiders being unaware of the nuances between the three nations, the common Soviet period obscuring earlier histories and stories of ethnogenesis that remain little known to the wider community, academic or otherwise. However, the matter of where foreigners initially found their information about the Baltic nations is a topic that has not been extensively investigated. “A Space Between Nations” examines the content of two recognition campaigns initiated by the Lithuanian National Council in America – one prior to the Paris Peace Conference and one after the talks had concluded.

At the end of the First World War, the idea of a consolidated Latvian-Lithuanian state was a prominent component of the Lithuanian émigré campaign for recognition. However, following Latvia’s declaration of independence, this prominent aspect of the Lithuanian campaign for recognition needed to be revised. Qualitative analysis of texts from the 1919–1922 Lithuanian image campaign in the United States, initially conducted by two pioneers of Public Relations Carl R. Byoir (1886–1957) and Edward Bernays (1891–1995), provide an insight into a brief historical juncture during which the modern relationship between Latvians and Lithuanians were being determined, both domestically and internationally.

Roma BONČKUTĖ

Klaipėdos universitetas; Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius, Lietuva

**RAUDA SIMONO DAUKANTO VEIKALE
„BUDA SENOWĘS-LĒTUWIŪ KALNIENŪ ĪR ZÁMAJTIŪ“**

Pranešime aptariama raudos žanro recepcija Simono Daukanto (1793–1864) lietuvių tautos kultūros istorijoje *BUDA Senowęs-Lėtuwiū Kalnienū ĩr Zámajtiū* (1845). Veikale dažnai sutinkami motyvai – mirtis, savižudybė, laidojimo apeigos, kapai, svetima žemė, miestų/tautos žlugimas, kurie yra būdingi tautosakinei, antikinei ir krikščioniškajai raudos topikai. Veikalo tema – atskleisti lietuvių tautos ypatingumą ir vertę – leido Daukantui asmeninį šeimos likimą susieti su visos tautos istorija. Veikalas pradėtas rašyti po to, kai Odesoje valdžios suimtas brolis Aleksandras (1805–1841), įtariamas dalyvavęs slaptose organizacijose, nusizudė. Raudos žanrui būdinga topika ir jausmingumas tiko įvykusiam konfliktui tarp brolio – moralaus herojaus – ir negailestingos Rusijos valdžios apmąstyti. Daukanto, kaip ir romantikų, susidomėjimas pražuvusia didinga savosios tautos istorija vertė ieškoti

pakylėtos išraiškos. Pranešime, remiantis XIX a. romantikų susidomėjimo raudos žanru tyrimais, aptariamas Daukanto raudos integracijos pobūdis. Manoma, kad Daukantas raudą, kaip vieną iš teksto kodų, rinkosi dėl žanrui būdingų temų, dėl leidžiamo kalbinės raiškos didingumo ir betarpiškumo. Veikale vyraujantys ilgi ritmizuoti sakiniai neretai primena raudą, litaniją, kuri kviečia skaitytoją įsitraukti ir dalyvauti bendroje apeigoje.

Laurynas CANDRAVIČIUS

Klaipėdos universitetas, Klaipėda, Lietuva

LITUANIZMAI KURŠININKŲ KALBOJE

Pranešimas iš lyginamosios kalbotyros srities, skirtas XXI a. antrame dešimtmetyje išnykusiam geolektui, vadinamam kuršininkų kalba, kuria kalbėjo Kuršių nerijoje gyvenantys žvejai iki XX a. vidurio. Apie 70 pastarųjų metų šio geolekto atstovai gimtąją kalbą dar išlaikė išėivijoje. Tyrimo tikslas: etimologijos požiūriu nustatyti lietuvių kalbos įtaką kuršininkų kalbos būdvardinei leksikai. Remiantis rašytiniais šaltiniais, siekiama išsiaiškinti, kokį šioje kalboje vartojamų būdvardžių procentą sudarė lituanizmai, patikrinti, kaip per pastaruosius 150 metų pasikeitė būdvardinė leksika ir pagal galimybes nustatyti, kodėl lietuviški skoliniai vartojami vietoj latviškų veldinių. Tyrimo medžiagą sudaro trys kuršininkų kalbos žodynėliai, išleisti XIX a. pab., XX a. pr. ir XX a. pab. Siekiant išsiaiškinti būdvardžių vartosenos pokyčius, naudojama medžiaga, surinkta ekspedicijose iš pateikėjų brolių Sakučių, kurie buvo paskutiniai šios kalbos reprezentantai. Pranešimas iliustruojamas filmuota medžiaga.

Juris CIGANOVŠ

Latvian War Museum, Rīga, Latvia

MILITARY ASPECT IN THE SECURITY SYSTEM OF LATVIA AND THE BALTIC STATES IN THE INTERWAR PERIOD

The issue of our country's defense policy in the period before the beginning of the Soviet occupation is little addressed in modern Latvian historiography. The aim of this work is to find out what were the defense plans of the Armed Forces of the Republic of Latvia in the interwar period. The task is to answer the following questions: what were the main methods and directions of possible defense of the territory of Latvia in the event of an armed conflict, as well as by what means in the interwar period (1920–1940) the state was preparing to defend its sovereignty. The study of this part of history is particularly important in view of today's political and military situation in Eastern Europe.

Ēvalds DAUGULIS

Daugavpils University, Daugavpils, Latvia

**INSTRUMENTAL FOLK MUSIC IN LATVIA IN THE SECOND HALF OF THE
20TH CENTURY: STYLES, TYPES, INTERACTIONS**

In the beginning of the 21st century the study of traditional Latvian culture is still topical. When characterizing traditional Latvian instrumental music it is important to be aware of its main features and qualities common for the whole of Latvia.

Firstly, it is **mutual interrelation of traditional instrumental music playing with society:** playing music in everyday life and playing music at concerts.

Secondly, **styles and kinds of traditional instrumental music:** the authentic style, stylized authenticity, arrangement (arrangement of the sub-kinds of authentic style, classical romantic arrangement, modern arrangement, modern instrumental folk-music (world music)), original compositions for folk music orchestra ensembles, village bands and ‘kokle’ ensembles.

Keywords: *styles, types, arrangement, transcription.*

Ina DRUVIETE

Latvian Language Institute, University of Latvia, Rīga, Latvia

***INTERNATIONAL DECADE OF INDIGENOUS LANGUAGES (2022–2032)*
FOR PROMOTING POSITIVE LANGUAGE ATTITUDES:
NATIONAL, REGIONAL AND INDIVIDUAL APPROACH**

The United Nations General Assembly has proclaimed the period 2022–2032 as the *International Decade of Indigenous Languages* to draw attention to the urgent need to preserve, revitalize and promote all languages. Contrary to the widespread opinion the term *indigenous languages* may be applied to the autochthonous European languages, and discussions on its appropriateness for, e.g., Latvian, Lithuanian and Estonian as unique languages in their ethnogenetic territory are also theoretically possible. The identification of indigenous peoples has been a process of extended policy discussions within the United Nations. The *Global Action Plan* for IDIL adopts a broad rather than a more restrictive approach towards indigenous languages, facilitating the inclusion of native languages, describing them as the languages currently or historically used and considered integral to their heritage, knowledge systems or identity.

The United Nations General Assembly has proclaimed the period 2022–2032 as the *International Decade of Indigenous Languages* to draw attention to the urgent need to preserve, revitalize and promote all languages. Contrary to the widespread opinion the term *indigenous languages* may be applied to the autochthonous European languages, and discussions on its

appropriateness for, e.g., Latvian, Lithuanian and Estonian as unique languages in their ethnogenetic territory are also theoretically possible. The identification of indigenous peoples has been a process of extended policy discussions within the United Nations. The *Global Action Plan* for IDIL adopts a broad rather than a more restrictive approach towards indigenous languages, facilitating the inclusion of native languages, describing them as the languages currently or historically used and considered integral to their heritage, knowledge systems or identity.

However, in practice indigenous languages are those recognized by Member States within their legal systems and legislation which in turn are supported with comprehensive language-related laws and policy frameworks and are backed by allocated financial, institutional, and human resources. In Latvia it is Livonian (Liv) language (*Preamble of the Constitution of Latvia*, Article 4 of the *Law on State Language*). Livonian is one of the most endangered languages in the world. This makes the IDIL and its planned activities important in Latvia in order to ensure survival and continuation of Livonian.

The researchers of the Livonian Institute of the University of Latvia are actively engaged in the IDIL process as well as in other projects, e.g. “Re-voicing cultural landscapes: narratives, perspectives, and performances of marginalised intangible cultural heritage” together with Cornish, Frisian and Estonian researchers. Project intends by studying perceptions of different groups and links between heritage and identity across individuals, societies, and geographical levels to provide communities with better options for preserving of regional and indigenous identities. considering links between heritage and identity across individuals, societies, and geographical levels. The awareness of Livonian issues will favour both the revival of Livonian and the maintenance of Latvian, as “the Livonians are the miniature model of Latvians” (V. Ernštreits).

The IDIL would contribute to greater awareness in our societies of the importance of linguistic diversity and multilingualism, cultural diversity and biodiversity. The idea information and analysis about language shift and maintenance of many indigenous languages could contribute to positive language attitudes towards the languages of the Baltic States in highly competitive language situation.

Vida ENDRIUKAITYTĖ

Lietuvos nacionalinis muziejus, Vinco Kudirkos muziejus, Kudirkos Naumiestis, Lietuva

TARPUKARIO INTELIGENTO TAPATYBĖ KUDIRKOS NAUMIESČIO BURMISTRO ZIGMO SKIRGAILOS VEIKLOJE

Pranešimo tikslas – pristatyti tarpukario Lietuvos regiono miestelyje gyvenusio inteligento tapatybę. Šis tyrimas atliktas sociokultūrinės antropologijos tyrimo metodu ir remiasi konkrečiau asmens gyvenimu, jo darbais, užrašytais autobiografiniais prisiminimais ir laiškais, kita medžiaga.

Zigmas Skirgaila (1882–1962) – vargonininkas, pianistas, chorvedys, kompozitorius, dainininkas, kultūrininkas. Gimė Vladislavove (dabartiniame Kudirkos Naumiestyje, Šakių r.) Baigęs

pradžios mokyklą, lankė Veiverių mokytojų seminariją. Iš vietos vargonininko išmoko vargonuoti ir keletą metų vargonininkavo Lietuvos, Baltarusijos ir Lenkijos parapijose.

Nuo 1900 m. studijavo Varšuvos muzikos institute, vėliau studijavo Paryžiuje 1902–1906 m. – Krokuvos konservatorijoje. Nuo 1928 gyveno Naumiestyje, buvo energingas kultūrinio gyvenimo organizatorius. 1929–1940 m. – miesto burmistras. Jo rūpesčiu 1934 m. pastatytas Vinco Kudirkos paminklas (skulpt. Vincas Grybas) – miestas gavo Kudirkos Naumiesčio vardą, pastatyta mokykla.

Zigmas Skirgaila atitinka tipišką 20 a. pradžios svetur išsilavinusio ir į savo gimtinę grįžusio, sąmoningo lietuvių tipą. Antropologinis tyrimo metodas leidžia biografinius faktus, istorines aplinkybes, sistemingus panašumus, kalbinę, etninę, tautinę, religinę, lyties specifiką, interpretuoti, atskleidžiant asmens specifiškumą ir savimonę.

Laurynas GIEDRIMAS

Lietuvos istorijos institutas, Vilnius, Lietuva

ŠIAULIŲ PARAPIJOS GYVENTOJŲ NAMŲ ŪKIO DYDIS XIX A. I PUSĖJE (VIZITACIJŲ DUOMENIMIS)

Pranešime pristatoma XIX a. I pusės Šiaulių katalikų parapijos gyventojų namų ūkio dydžio analizė, remiantis Šiaulių parapijos vizitacijomis. Katalikų parapijų vizitacijose esantys duomenys apie parapijos gyvenviečių dūmų ir gyventojų skaičių, suteikia galimybę apskaičiuoti, kiek konkrečioje gyvenvietėje vienam dūmui (ūkiui) teko gyventojų. Taip galima nustatyti vidutinį parapijos namų ūkio (dydį). Vidutinis namų ūkio dydis rodo, kiek vidutiniškai viename namų ūkyje galėjo kartu gyventi ir kartu maitintis žmonių. Į šį demografinį rodiklį patenka ne tik giminystės ryšiais susiję asmenys, bet ir jų tarnai bei nuomininkai. Šiame pranešime, visų pirma, yra nagrinėjami Šiaulių parapijos teritoriniai pokyčiai XIX a. I pusėje ir naujos Meškuičių parapijos įkūrimo geografinės ir demografinės prielaidos tokiu būdu aptariant namų ūkio vidutinio dydžio tyrimo kontekstą. Toliau pranešime yra pristatomas vidutinis Šiaulių parapijos gyventojų katalikų namų ūkio dydis. Trečiojoje pranešimo dalyje pristatoma Šiaulių parapijos vidutinio namų ūkio dydžio, kitų Žemaitijos vietovių ir Vidurio Europos gyventojų vidutinio namų ūkio dydžio analizė.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad vidutiniškai viename Šiaulių parapijos gyventojų namų ūkyje gyveno 10,19 asmens. Šiaulių mieste šis rodiklis buvo žymiai mažesnis ir siekė 7,98 asmens. Tačiau Meškuičių miestelyje šis rodiklis siekė 11,35 asmens. Kalbant apie miestų ir miestelių namų ūkį, tai šis tyrimas, su tam tikromis išimtimis patvirtina teiginį, jog dideliuose Žemaitijos miestuose vyravo nedidelis vidutinis namų ūkio dydis, o mažuose miesteliuose – didelis vidutinis namų ūkio dydis. Šiuo požiūriu didesnis Žemaitijos miestai yra panašūs į kitus amatininkų ir pirklių apgyventus Vidurio ir Rytų Europos miestus. Tuo tarpu tiek Šiaulių parapijoje, tiek kitose Žemaitijos vietovėse vidutinis namų ūkio dydis buvo panašus. Šis rodiklis artimiausias buvo Latvijos Neretų parapijos vidutiniam namų ūkio dydžiui ir Kroatijos gyventojų vidutiniam namų ūkio dydžiui.

Darius JUODIS

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Vilnius, Lietuva

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARININKAI ANTISOVIETINIAME PARTIZANINIAME JUDĖJIME 1944–1953 M.

Šiandieninėje memuarinėje ir publicistinėje literatūroje dažnai konkretiems lietuvių partizanams yra netiksliai priskiriami kariniai laipsniai, nes sąvokos „karys“, „kareivis“, „karininkas“ yra perdėm sumaišomos. Realiai antisovietiniame partizaniniame judėjime dalyvavo apie 110 buvusių Lietuvos kariuomenės karininkų, neskaitant dalyvavusių įvairių antisovietinių pogrindinių organizacijų veikloje. Daugiausiai iš jų turėjo tikrosios tarnybos ar atsargos leitenanto ir kapitono laipsnius. Tokį palyginus nedidelį karininkų skaičių partizanų gretose lėmė kelios bent priežastys: sovietinės represijos prieš karininkiją, jos emigracija į Vakarus Antrojo pasaulinio karo pabaigoje ir asmeniniai konkrečių karininkų pasirinkimai gyvenant sovietų Lietuvoje. Dalyvavimą ginkluotame pasipriešinime lėmė tiek asmenis, išankstinis pasiruošimas, tiek susiklosčiusios aplinkybės, apsprendusios konkretaus karininko įsijungimą į kovotojų gretas. Dažniausiai turintys karinį laipsnį užėmė vadovaujančias pozicijas tarp partizanų: nuo būrių vadų ir vyriausiosios vadovybės pareigūnų priklausomai nuo laikotarpio. Įvairiuose partizanų dokumentuose yra užfiksuotas karininkų trūkumas ginkluotame pasipriešinime, todėl neretai buvo išsakoma kritika buvusios Lietuvos karininkijos, kuri emigravo ar neprisijungė prie partizanų, atžvilgiu.

Svarbu yra panagrinėti kokias karines, visuomenines (politines) ir kitokias patirtis turėjo šie karininkai prieš tapdami partizanais, atkreiptinas dėmesys į tarpukario Lietuvos ir nacių okupacijos laikotarpius. Turint šiuos faktus, galima toliau tyrinėti kokią konkrečią įtaką karininkija padarė lietuvių partizaniniam pasipriešinimui, jo kariniams ir visuomeniniams aspektams. Kiek prisidėjo prie paties judėjimo raidos, partizaninių struktūrų bei ideologinių-programinių nuostatų kūrimo. Šiuos klausimus galima atskleisti per konkrečias partizanų-karininkų biografijas.

Dalia KISELIŪNAITĖ

Klaipėdos universitetas, Klaipėda, Lietuva

POILSIAUTOJŲ IR VIETOS GYVENTOJŲ SANTYKIAI TARPUKARIU KURŠIŲ NERIJOS KURŠININKŲ PASAKOJIMUOSE

Tarpukario Kuršių nerijos kaip kurorto įvaizdį daugiausia kūrė to meto spauda. Jis atsispindi ne tik žurnalistų tekstuose, bet ir keliautojų bei poilsiautojų atsiminimuose lietuvių ir vokiečių kalbomis. Tuo laikotarpiu neriją „atrado“ ir latviai, šių „atradimų“ sukelti įspūdžiai pasirodo ir Latvijos spaudoje. Beveik visuose to meto rašytiniuose šaltiniuose dažniausiai idealizuojama nerijos gamta, ramaus poilsio privalumai, o vietos gyventojai ir jų buities realijos piešiami kaip egzotiškas peizažo papildymas. Vienintelis ryšys su jais – minimalus bendravimas perkant poilsio paslaugas. Dėl įtemptų

Lietuvos ir Vokietijos santykių ir išskirtinės Kuršių nerijos, kaip Klaipėdos krašto dalies, geopolitinės situacijos to meto spaudoje neretai prasiskverbia ir politinis angažuotumas, keliant klausimą – kas šios žemės šeimininkas, o kas svečias? Pačių vietos gyventojų nuomonė apie vasarotojus ir jų nešamas į nuošalų žvejų kampelių naujoves niekam nerūpi. Šiame pranešime bandoma pažvelgti į poilsiautojų ir vietos žvejų susitikimą pastarųjų akimis, pastebėti kultūrinės ir kalbinės sąveikos ypatumus, skirtingų socialinių ir kultūrinių sluoksnių susidūrimą. Pranešimas remiasi autentiška garso įrašų medžiaga, surinkta ekspedicijose 1980–2011 m., ir ištraukomis iš dokumentinių filmų.

Rolandas Kregždys

Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Vilnius, Lietuva

NEAIŠKIOS ETIOLOGIJOS KLAIPĖDOS KRAŠTO HIDRONIMAI: *Ketvergio upėtis, Nėknupis, Plócis, Rikinė, Žùpė / Žùpis*

Klaipėdos krašto toponimų apžvalgai tyrėjai iki šiol skyrė labai daug dėmesio. Be apibendrinamųjų visos Lietuvos vandenvardžių ir vietovardžių analitinių aprašų, kuriuose pateikta ir šios Mažosios Lietuvos šiaurinės dalies palei Nemuno žemupį ir Baltijos jūrą onimų analizė (žr. Спрогисъ 1888; Vanagas 1970, 1981; Bilkis 2008; LTV; LVŽ I–III; VŽ), publikuota net keletas veikalų, skirtų tik minėtos teritorijos (ar kartu su visos Mažosios Lietuvos ir / ar Žemaitijos) vardynui aptarti (žr. Fenzlau 1936; Salys 1937; Pėteraitis 1992, 1997; Deltuvienė 2006; Kiseliūnaitė, Simutytė 2005; Kiseliūnaitė 2020).

Nepaisant tyrėjų pastangų detaliam aprašyti kiekvieną šio regiono onimą, pateikti jo kilmės aprašą, kai kurių toponimų etimologija iki šiol lieka neaiški ar kelia pagrįstų abejonų dėl jų etiologijos analizės pagrįstumo.

Šiame pranešime aptariama Klaipėdos krašto hidronimų *Ketvergio upėtis, Nėknupis, Plócis, Rikinė, Žùpė / Žùpis* kilmė.

Literatūra:

- Bilkis, Laimutis. 2008. *Lietuvių helonimų daryba. Priesaginiai ir priesagėtieji helonimai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Deltuvienė, Daiva. 2006. *Baltiški Mažosios Lietuvos XIV–XVIII a. oikonimai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Fenzlau, Walter. 1936. *Die deutschen Formen der litauischen Orts- und Personennamen des Memelgebiets*. Halle & Saale: Niemeyer.
- Kiseliūnaitė, Dalia. 2020. *Klaipėdos krašto toponimai. Istorinis ir etimologinis registras*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Kiseliūnaitė, Dalia; Simutytė, Laima. 2005. *Kuršių Nerijos vietų vardai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- LTV – *Lietuviški tradiciniai vietovardžiai: Gudijos, Karaliaučiaus krašto, Latvijos ir Lenkijos*. Sud. Marija Razmukaitė, Aistė Pangonytė. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002.
- LVŽ I–IV... – *Lietuvos vietovardžių žodynas 1–4*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008–2021...
- Pėteraitis, Vilius. 1992. *Mažoji Lietuva ir Tvaksta*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Pėteraitis, Vilius. 1997. *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai: jų kilmė ir reikšmė*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Salys, Anton. 1937. *Die žemaitischen Mundarten. Teil I. Geschichte des žemaitischen Sprachgebiets* (Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der philosophischen Fakultät der Universität Leipzig). Kaunas: Akc. „Spindulio“ B-vės Spaustuvė.

Vanagas, Aleksandras. 1970. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*. Vilnius: Mintis.

Vanagas, Aleksandras. 1981. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*. Vilnius: Mokslo.

VŽ – *Vietovardžių žodynas*. Sud. Aldonas Pupkis, Rita Miliūnaitė, Marija Razmukaitė. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002.

Спрогисъ, Иванъ Яковлевичъ. 1888. *Географическій словарь древней Жомойтской земли XVI столѣтія*. Вильна: типографія И. Я. Яловцера.

Salvijus KULEVIČIUS

Vilniaus universitetas, Vilnius, Lietuva

DVARAI VARTOTOJUI: VERSLO IR DVARO VAIZDINIŲ SĄVEIKOS XXI A. LIETUVOJE

Dešimtmečius dvaro vaizdinys lietuvių visuomenėje buvo vienareikšmis – tai lenkų (o tai reiškia – ne mūsų) istorija ir savastis. Tai buvo dviejų tautų politinių, kultūrinių ir atminčių konfliktų pasekmė. Tautines (nacionalistines) ištakas turėjęs konfliktas sovietmečiu įgijo ir kitą pavidalą – klasių kovos, kai vienoje pusėje (svetimųjų) atsidūrė vėlgi tas pats dvaras, o kitoje – baudžiauninkas, valstietis, lietuvis (savi). Aktualiu tapo tik dvarų architektūrinis ir dailės palikimas, įgijęs oficialų kultūros paveldo statusą, bet ir jis dažniausiai matytas universalios meno istorijos, bet ne savitos dvarų ar juo labiau lietuvių istorijos dalimi. Dvaras pieštas neigiamomis ar bent jau niūriomis spalvomis. Toks vaizdinys lietuvių sąmones valdė beveik visą XX a.

XX 9 deš. antroje pusėje Lietuvoje pasirodė pirmųjų alternatyvių ar naujų dvaro vaizdinių užuomazgos. Apie 2000 m. savo vaizdinį pradėjo kurti ir „verslo diskursas“ – produktų ir paslaugų kūrėjai bei vartotojai. Pranešime pristatoma šio vaizdinio genezė, jo ypatumai ir raiškos, sąveikos su lietuviškąja tapatybe ir istorine atmintimi, poveikis paveldui ir jo tvarkybai, reprezentavimui.

Regina KVAŠYTĖ

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Šiauliai, Lietuva

APIE REGIONINĘ LEKSIKĄ LIETUVIŠKAI IR LATVIŠKAI

Lietuvių ir latvių terminijoje esama įvairių terminų regioninei leksikai pavadinti. Pranešime remiantis abiejų kalbų terminų, bendrinės kalbos ir kt. žodynais, enciklopedijomis, taip pat mokslinė bei mokomąja literatūra nagrinėjama jų vartoseną. Šaltiniuose rastų terminų apibrėžtys rodo, kad jie vartojami tiek leksikos, tiek kitų kalbos lygmenų reiškiniams (kalbos ypatybėms) įvardyti, todėl galima kalbėti apie plačiąją ir siaurąją sąvokų sampratą.

Latvių kalboje bendresnes sąvokas įvardija tarptautiniai terminai *dialektizmas*, *provinciālisms*, *reģionālisms* ir savakilmiai terminai *apvidvārds*, *novadvārds*. Lietuvių terminijoje paplitę panašūs terminai *dialektizmas*, *provincializmas*, *regionalizmas*, tačiau greta jų dažni vediniai su lietuviška priesaga *-ybė*: termino *dialektizmas* sinonimas *tarmybė* bei hibridiniai tarptautinių terminų vediniai *provincialybė*; *regionalybė*. Iš apibrėžčių terminografijos ir/ar leksikografijos šaltiniuose, taip pat komentarų literatūroje matyti, kad neretai kalbamųjų terminų vartoseną nediferencijuojama.

Latvių kalbos žodynuose vienintelė nuoroda apie žodžio priklausymą regioninei leksikai, yra *apv.* „apvidvārds, dialektāla nozīme, nozīmes nianse“ [tarmybė, tarminė reikšmė, reikšmės atspalvis] (*Latviešu literārās valodas vārdnīca* 8, 1996), o *Lietuvių kalbos žodyne* (2002) tokia leksika žymima daug įvairiau: *dial.* – *dialektizmas* (*tarminis žodis, tarminė forma, tarmiškai*), *dz.* – *dzūku*, *r.* – *aukštaičių rytiečių* (*žodyno tekste*), *suv.* – *suvalkiečių* (*aukštaičių vakariečių pietiečių, kai smulkiau nežinoma vieta*), *ž.* – *žemaičių*. Regioninė leksika (plačiau – kalbos ypatybės) lietuviškai vadinama iš tarmių ir šnektų pavadinimų padarytais terminais *aukštaitybė*, *dzūkybė*, *rytietybė*, *vakarietybė*, *žemaitybė* (*Kalbotyros terminų žodynas*, 1990; *Lietuvių kalbos enciklopedija*, 1999) ir pan.

Lietuvių ir latvių terminų analizė rodo, kad pagal kilmę tiek tarptautiniai, tiek savos kalbos terminai yra padaryti remiantis skirtingais – teritoriniais ir lingvistiniais – kriterijais. Latvių kalbos leksikografijoje vyrauja racionalesnis požiūris į regioninės (tarminės) leksikos įvardijimą nei lietuvių kalbos šaltiniuose, tačiau lietuvių žodynuose detalizuota sistema sukuria aiškesnę tarminės leksikos paplitimo vaizdą, vis dėlto nebūtinai taip yra.

Dario LAMI

Daugavpils University, Daugavpils, Latvia

THE MYTH AND NOSTALGIA FOR THE SOVIET UNION IN TUSCANY

As is well known, among the countries of the Western bloc, Italy has always distinguished itself for a particular “pro-Sovietism” and receptivity towards the culture of the USSR and the myth of the October Revolution.

In the years from the end of the Fascist regime to the fall of the Berlin Wall, Tuscany has always shown a very particular approach in acknowledging and reworking the myth of the “Soviet Paradise” in its everyday life and culture (after having hosted the foundation of the Italian Communist Party in 1921, Tuscany has always been – and still is – known in Italy by the nickname of “Red Region”).

The intervention aims to provide a synthetic vision of the reception of the myth of the Soviet Union in Tuscany through the testimonies of ordinary people (reports of Tuscan communists who had visited the “Country of the Soviets”, letters from partisans, etc.) and references to Communism which can be found in the literary works of some important tuscan writers.

In the concluding part of the intervention, the theme of the legacies of Soviet-communist culture in the post-1991 Tuscan culture (toponyms, meeting places such as the many “workers' circles”, cultural activities of “irreducible” nostalgics, etc.) will be briefly analysed.

Evija LIPARTE

Individualiai dirbanti laisvai samdoma vertėja, Mērsrags, Latvija

RŪDOLFO BLAUMANIO NOVELĒS „PURVA BRIDĒJS“ (1898) IR XXI AMŽIUJE PARAŠYTO JOS TĒSINIO KALBOS YPATUMAI: BENDRUMAI IR SKIRTUMAI

Pranešime apžvelgiami dviejų latvių rašytojų kūriniai: Rūdolfo Blaumanio [*Rūdolfo Blaumanis*] novelė „Purvo braidžiotojas“ [*Purva bridējs*] ir jos tęsinys – mažai žinomos autorės, pasivadinusios Nella iš Kruotės [*Nella no Krotēs*], dviejų dalių romanas „Kumeliuko vardas bus Išdaigininkas“ [*Kumeļa vārds būs Delveris*] (2013), atkreipiant dėmesį į įvairių lygmenų kalbos ypatumus juose (skirtumus nuo dabartinės bendrinės latvių kalbos – toliau: b.k.) – barbarizmus, archaizmus, tarmines formas ir t. t.

Abiejuose kūrinuose dėl gausybės ir dažno vartojimo labiausia į akis krinta germanizmai, pvz., bendri: *vešerīene* „skalbėja“, *ķēķis* „virtuvė“, *telēķis* „lėkštė“, *gaņģis* „koridorius“. Kadangi Nellos iš Kruotės (N.K.) romanas daug didesnės apimties, jame daugiau ir germanizmų, pvz., *šūplāde* „stalčius“, *švaks* „silpnas“, *pastellēt* „užsisakyti“ ir kt.

Abiejuose kūrinuose daug įvairių frazeologizmų, palyginimų, personifikacijų, pvz., *Kā zibens viņš aizlaidās skolai garām* R.B.; *Bet žogam, ko prāts uzceļ, jūtas viegli kāpj pār.* R.B.; *Viņa taču izskatās kā nāvei parādā* N.K.; *Dievs nemīl, ka nabagi trako.* N.K.; *Alīde .. uzreiz kā cāļumāte savāc Kristīni zem sava spārna.* N.K.

Aptiktos vienodos fonetinės ypatybės, pvz., *kafeja* „kava“ (b.k. *kafija*), *tālāk* „toliau“ (b.k. *tālāk*) bei žodžių (moterų pravardžių) darybos ypatybės, pvz., *Akmentīniene* „Akmentinio žmona“ R.B., *Zirniene* „Zirnio žmona“ N.K., *Astene* „netekėjusi moteris pagal jos pačios pavardę“ N.K.

Iš morfologinių ypatybių pažymėtina, kad Blaumanis nuosekliai naudoja būtojo laiko dalyvių moteriškos giminės galūnes *-use*, *-usēs* (tai laikytina jo tarmės ypatybe), o romane tokios formos pavienės. Abiejuose kūrinuose pasitaiko vardažodžių, kurių linksniuotė, giminė ar skaičius skiriasi nuo latvių b.k., pvz., įvardis *pate* „pati“ (b.k. *pati*), daiktavardis *brokasts* „pusryčiai“ (b.k. *brokastis*).

Novelės sintaksei būdingas neiginys su kilmininku, o ne galininku kaip dabartinėje latvių b.k. (pvz., *Viņš netur vārda*), o romane tokios konstrukcijos pavienės.

Pranešime bus analizuojamos šios ir dar kitos abiejų autorių kūrinių kalbos ypatybės.

Vladislavs MALAHOVSKIS

Rēzekne Academy of Technologies, Rēzekne, Latvia

IMAGE OF THE POLE IN THE LATGALIAN PRESS (1920–1934)

The aim of the research is to find out the position of the Latgalian press in formation of the inhabitants' public opinion of the Polish minority in Latgale (1920–1934). The basis of the research consists of around 40 articles published in the Latgalian newspapers: "Latgolas Vārds" 'Latgales' Word', "Latgalīts" 'The Latgalian', "Jaunō Straume" 'The New Stream' and "Zemņika Bolss" 'The farmer's Voice'. The research is based on analysis of qualitative data, discourse-historical approach, using the detaching discursive construction of "we"–„they" e.g., in the context of the article – "the Latgalians" – „the Polish".

In the early 1920s, newspaper articles related the Polish mostly to the nobility desiring to return the *old good times*, when the Polish was the dominating social group in Latgale. In the following years, the Polish were largely reflected as a minority disloyal to Latgalians and hostile to the Latvian state based on this ground. The negative image of the Pole was justified also by the fact that the Poles opposed the expressions of the Latgalian ethnic self-awareness through their educational establishments and Catholic Church. Thus, the authors of the articles raise the issues of the Polonification process, which in their view was taking place in Latgale. In many cases publications about the Polish minority are contradictory – along with designing a negative image of the Polish, they are also called 'faith brothers' and thereby – allies.

Džiuljeta MASKULIŪNIENĒ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vilnius, Lietuva

MOTIEJAUS VALANČIAUS „VAIKŲ KNYGELĖS“ REDAGAVIMO IR LEIDYBOS ISTORIJA

Garsaus XIX a. lietuvių rašytojo Motiejaus Valančiaus (1801–1875) raštai leidžiami, galima sakyti, gana intensyviai. Dėmesio nusipelno jo „Vaikų knygelė“ (1868), kuri yra laikoma lietuvių vaikų literatūros pirmąją knyga. Šios knygos redagavimo ir leidybos kelias yra ilgas, įdomus ir vertas detalesnių tyrinėjimų ir analizės. Didaktinio autoriaus tekstai patyrė gausių redakcinių taisymų, įvairių metamorfozių, atspindi įvairių laikotarpių lietuviškų raštų redagavimo tendencijas.

Pranešime apžvelgiama „Vaikų knygelės“ redagavimo ir leidybos istorija: pirmasis, autentiškas 1868 m. leidimas, kontrafakcinis 1891 m. leidimas Tilžėje, 1931 m. leidimas („Valančiaus raštai“, red. Juozas Balčikonis), 1972 m. leidimas („Raštai“, red. Birutė Vanagienė, „Lituanistinės bibliotekos serija“), 1992 m. leidimas („Vaikų knygelė“, „Sakalėlio“ serija), 2001 m. leidimas („Raštai“, I t., red. Birutė Vanagienė). „Vaikų knygelė“ yra publikuota ir daugiau kartų. 1905 m. ir 1907 m. Bitėnuose,

1918 m. Vilniuje, 1928 m. Kaune (šis leidimas iliustruotas dailininko Kazio Šimonio). „Vaikų knygelė“ buvo išleista ir Jungtinėse Amerikos Valstijose – 1952 m ir 1978 m.

Džiugas MISEVIČIUS

Vilniaus universitetas, Vilnius, Lietuva

LIETUVOS REGIONŲ VIRTUVĖS SPECIFIKA SOVIETMEČIU

Nors pastaruoju metu Lietuvoje įvairūs tapatybių, istorinės atminties bei kultūrinio paveldo tyrimai klesti, vietos juose vienai reikšmingiausių žmogaus būvio sąlygų – maistui – dažniausiai nelieka. Per daugiau nei keturis dešimtmečius sovietinė santvarka su savo „obščepito“ kultūra daugelio lietuvių sąmonėje sugebėjo įdiegti iškreiptą kulinarinę estetiką – net ir šiandien dar daug kur pastebimai pasireiškia jos įtaka. Tai suprantama, kadangi nuo vaikystės įprasti, vieni ir tie patys maisto produktai, iš jų gaminamų patiekalų skonis ir kvapas nemažą dalį lietuvių lydėjo didelę gyvenimo dalį. Tarpukario valstietiškosios virtuvės patiekalams (pirmiausia – cepelinams ir kitiems bulviniams valgiams) buvo uždėta sovietinė „tautinė“ kaukė, o „obščepito“ klasika – baltoji mišrainė, šaltibarščiai, kotletai, karbonadas, šašlykai – prigijo lietuvių namų virtuvėse ir, panašu, ilgam įsirežė į lietuviškąjį kulinarinį tapatumą. Šio pranešimo tikslas – parodyti, kaip sovietmečiu vyko tautinės virtuvės transformacija skirtinguose etnografiniuose Lietuvos regionuose (kitai tariant – kaip randantis tam tikriems sovietmečio sąlygotiems naujiems mitybos ir maisto ruošimo įpročiams buvo perkonstruojamas regioninių virtuvių tapatumas).

Auksė NOREIKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

LIETUVOS IR LATVIJOS PARIBIO REGIONO BRUOŽAI

Pasienio ir paribio terminai gali būti apibrėžiami politiškai ir teisiškai, tačiau humanitariniuose ir socialiniuose moksluose paribio sąvoka dažnai susijusi vien su kultūrinėmis, socialinėmis, o ne teritorinėmis ribomis. Paribys gali būti išskiriamas kaip kultūrinė zona, neturinti griežtų ribų.

Remiantis 2008–2019 m. surinkta empirine medžiaga Lietuvos ir Latvijos pasienyje, taip pat anketinės apklausos duomenimis bei žodynuose, spaudoje, įvairioje mokslinėje bei populiariojoje literatūroje randama informacija, galima kalbėti apie įvairiais sociokultūriniais kriterijais išskiriamą Lietuvos ir Latvijos paribio regioną.

Vienas iš pagrindinių regiono požymių yra ilgainiui nusistovėjęs jo pavadinimas. Lietuvoje teritorija palei Latvijos sieną anksčiau buvo vadinama pakurše, pakuršiu, o šiuo metu dažnesni palatvio, palatvijo, palatvės pavadinimai. Latvijoje ši pasienio teritorija vadinama *leišmale* (lie. *palietuvys*).

Kitas svarbus šio regiono bruožas yra dvikalbystė. Palatvio teritoriją galima apibrėžti analizuojant latvių paplitimą Lietuvoje ir aiškinantis dvikalbystės ribas. Dvikalbystei egzistuoti būtini kasdieniai socialiniai kontaktai. Taigi, siekiant išsiaiškinti Lietuvos ir Latvijos sociokultūrinio regiono bruožus, itin svarbu analizuoti jo socialinę sistemą. Paribio kultūrinei zonai labai reikšmingas identiteto kriterijus, o ypač persidengiančių tapatumų raiška (Wilson, Donnan 1998).

Lietuvos ir Latvijos paribio regiono analizei pasitelkta Oscaro Jaquez'o Martinezo paribių klasifikacija, kurioje svarbus vaidmuo tenka pasienio gyventojų judėjimui abipus sienos ir tarpusavio ryšių ypatybėms, pagal kurias pasienis gali būti išskiriamas kaip savitas regionas, skiriantis arba jungiantis valstybes ar etnines grupes. Kalbėdamas apie paribių sąveikos modelius, mokslininkas akcentuoja bendros socialinės sistemos kūrimo svarbą (Martinez 1994). Lietuvos ir Latvijos paribio atveju svarbus akcentas yra bendro tapatumo paieškos.

Literatūra

Martinez, O. J. 1994, *Border people: life and society in the U.S.-Mexico borderlands*, University of Arizona Press, Tucson.

Wilson, T. and Donnan, H. 1998, *Border identities, Nation and state at international frontiers*, Cambridge University Press, Cambridge.

Rima PALIJANSKAITĖ

Vydūno draugija, Šiauliai, Lietuva

BALTŲ DIEVYBĖS VYDŪNO DRAMATURGIJOJE: BALTIŠKUMO IR UNIVERSALUMO TRAJEKTORIJS

Dvasinės kultūros klausimams Vydūnas skyrė daugiausiai dėmesio. Rašydamas apie senąjį baltų tikėjimą apgailestavo dėl jo nesuvokimo, vadinant jį stabmeldišku ar siejant su gamtos kultu. Cituodamas Juliaus Lipperto veikalą mąstytojas tvirtino, jog „lietuvių religija buvusi *sielos kultas*“ (Vydūnas, 2001).

Dramų pratarinėse Vydūnas pabrėžė, jog simboliniai personažai vaizduoja vidinį herojaus pasaulį, o dauguma šių veikėjų – baltų dievybės. Jos mąstytojo dramose pasižymi archajiškumu ir išskirtine moteriškų dievybių, kurios iš svarbiausiųjų lietuvių bei prūsų dievų panteono buvo anksti išstumtos vyriškų dievų, svarba. Pvz., deivė Laima (panašiai kaip latvių tautosakoje) reikšmingumu mažai nusileidžia Dievui (žemėje Laimos funkcijas vykdo jos tarnaitės, likimo deivės ir Laumės).

Vienas žymiausių XX a. mitologų Džosephas Kembelas pabrėžia, jog „mitologijos ir jų dievybės yra psichikos dariniai bei projekcijos“, tad „simboline prasme byloja apie jos sandarą, dėsnius ir galias“ (Campbell, 2018). Jų esmė esanti ta pati, tik vis kitokie yra „jos apvalkalai“, t. y.

skirtingi dievybių vardai, jų pavidalai, santykiai. Tiesa, baltų mitologijos dievybių dvasinė (archetipinė) prasmė beveik netyrinėta.

Dramose didžiausią dėmesį Vydūnas skiria ne išorinėms dievybių savybėms ir funkcijoms, bet jų dvasinės (archetipinės) prasmės išryškinimui. Tad vaizduodamas baltų dievybes, jis stengiasi atskleisti jų įkūnijamas nesąmoningas herojų psichines galias, kurias K. G. Jungas yra pavadinęs archetipais. Vienų dievybių dvasinę prasmę Vydūnas yra įvardijęs pastabose, kitų prasmę išryškėja dramos personažų monologuose bei dialoguose.

Taigi dažniausiai vaizduodamas archajiškas baltų dievybes, Vydūnas išryškina ir baltų mitologijos ypatumus, ir jos universalumą. Dramose dažniausiai minimas Aukščiausiasis (Kūrėjas, Dievas) ir jo simbolis bei apraiška Ugnis (Saulė), taip pat Laima ir Aukščiausiojo valią vykdančias Perkūnas. Visos šios dievybės yra ambivalentiškos. Kitas dievybes galima išskirti į tris grupes: tai likimą lemiančios ar jam įtaką darančios dievybės (Laimos tarnaitės, likimo deivės, Laumės, Juodžiai, Velnias), kismo dievybės (Bangpūtys bei Putogimė ir Jūraitė) ir gelbstinčios, žmogaus savastį simbolizuojančios dievybės (Algis, Aura (Aušra), Milda, Gulbė).

Vigilija PILKAUSKIENĖ

Vilniaus universitetas, Vilnius, Lietuva

ŠVIETIMAS KAIMO STATYBOS KLAUSIMAIS LIETUVOJE 1918–1940 M.

1918 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, vienas iš kertinių jaunos valstybės išlikimo garantų buvo ekonominės padėties stabilizavimas ir sutvirtinimas bei Pirmojo pasaulinio karo nuostolių likvidavimas. Tais pačiais metais pirmosios Augustino Voldemaro vyriausybės programoje buvo skelbiama, kad visuomenės gyvenimas bus pradėtas tvarkyti nuo kaimo ir žemės ūkio, kuris yra mokesčių ir valstybės ekonominis pamatas, tad pagrindiniu uždaviniu laikyta būtinybė modernizuoti žemdirbystę ir gyvulininkystę². Kadangi dar iki Pirmojo pasaulinio karo, Lietuvos žemės ūkis nebuvo itin produktyviai vystomas, norint modernizuoti žemdirbystės ir gyvulininkystės sektorius, reikėjo itin plataus masto reformų žemėtvarkos, ūkių kūrimo ir vedimo lygmenyse bei kuo greitesnio nuniokoto krašto atstatymo. Todėl neilgai trukus pradėtos diskusijos, jog siekiant modernizuoti žemdirbystės ir gyvulininkystės sektorius yra būtina keisti iš anksčiau susiklosčiusius, tačiau nebetinkamus, kaimo sodybų planavimo principus. Tad dar pirmaisiais nepriklausomos Lietuvos gyvavimo metais iškilo idėja apie modernių, racionaliai suplanuotų, higienos reikalavimus atitinkančių Lietuvos kaimo sodybų kūrimą.

Ši idėja buvo propaguojama ir įgyvendinama pasitelkiant teisinį naujų statybų kaime reguliavimą, taikant ekonomines paskatas ir lengvatas, tačiau itin didelę reikšmę turėjo švietimas kaimo statybos klausimais, kurį koordinuotai vykdė įvairios valstybinės institucijos. Iš pradžių tai buvo pavesta

² Bendikaitė E. ir kt., *Lietuvos istorija. Nepriklausomybė (1918–1940 m.)*, T. X, 2 d., 2015 m., p. 239–242.

Lietuvos Atstatymo Komisijai, Žemės ūkio ministerijai, o vėliau svarbiausias vaidmuo atiteko 1926 m. įkurtiems Žemės ūkio rūmams. Generuojant idėjas apie modernių kaimo sodybų kūrimą, švietimo klausimas nuo pirmųjų nepriklausomybės metų buvo vertinimas kaip neatsiejama būtinybė, kadangi tai buvo vienas esminių idėjų sklaidos įrankių, o taip pat ir tinkama priemonė spręsti kilusias problemas: menkos žinios apie naujas statybos tendencijas, medžiagas, suplanavimo principus, kvalifikacijos trūkumas ir pan. Švietimas apie kaimo statybą buvo orientuotas tiek į plačią visuomenės dalį – ūkininkus, tiek į siauresniąją – statybos klausimus reguliuojančius bei vykdančius asmenis: statybos technikus, amatininkus ir kt. Švietimas buvo vykdomas per periodinę spaudą ir metodinius leidinius, ūkio parodas, tam tikras ugdymo įstaigas, taip pat organizuojant kursus bei paskaitas ūkininkams ir specialistams. Taigi, ši tema yra itin reikšminga siekiant išsiaiškinti kokiomis priemonėmis ir kaip sėkmingai vyko idėjų apie moderniais principais paremtų kaimo sodybų kūrimą plėtra ir kokią įtaką tai darė realiems ūkių kūrimo procesams.

Ilze RUDZĀTE

Klaipėda University, Klaipėda, Lithuania

LATVIAN VOCABULARY ON THE BALTIC SEA COAST IN LATVIA AND LITHUANIA: DESIGNATIONS OF THE OBJECT *KITCHEN*

On the eastern shore of the Baltic Sea, a typical dwelling house for farmers and fishers in present-day Latvia and Lithuania has developed according to similar principles. The core of such a building consisted of *nams* (with an open fireplace) and *istaba* (a living room with an oven) that, over time, merged into one spatial volume. In the later stages of development, dwelling houses were built according to the folk tradition and peculiarities, including giving the building and its rooms their names. Today traditional dwelling house for farmers and fishers is a part of tangible cultural heritage, leaving behind non-material aspects such as local knowledge of traditions, use of language related to the local environment, language contacts, the vocabulary of folk architecture etc.

This presentation aims to provide an insight into the names denominating one room of a traditionally crafted dwelling house, namely, object *kitchen*. The vocabulary of the three Latvian language communities (the Latvians of Kurzeme, Latvians of Palanga and Curonian split or Kursenieki) in the seaside area of Latvia and Lithuania will be examined using a descriptive and mapping method. The task of the presentation is to find out how the influence of other languages is reflected in the vocabulary, namely, designations of the object *kitchen*, of these three Latvian language communities. Analysed data is obtained from written sources.

The analysed data shows that as a result of language contact, the names of the object *kitchen* in the area under research are mainly Slavisms (*kukņa, kuknellkukna*) and Germanisms (*ķēķis|ķēķs*). From the semantic viewpoint, the analysed lexemes denote both the room and the part of the room where the

cooking took place. From the word-formation viewpoint, there are mainly original and derived words (*namīns, kukniņa*), but compounds and word groups denoting kitchen are found sporadically.

Olga SENKĀNE

Rezekne Academy of Technology, Rēzekne, Latvia

LOTMAN'S SEMIOTICS IN REGIONAL STUDIES: AN ASPECT OF THE "OTHER" IN AN ETHNICALLY DIVERSE ENVIRONMENT

Cultures, whose memory gets periodically and massively supplemented with the texts of other traditions, develop much more dynamically [Юрий Лотман (1992). Семиотика культуры и понятие текста. Избранные статьи. Том.1., Таллин: Александра, С.129.-132.] Semiotics has a special name for collection of cultural texts as a system – *semiosphere* [Юрий Лотман (2002). Статьи по семиотике и типологии культуры. Таллин: Александра, С.12].

Jewish culture in Latgale always functioned as an autonomous cultural space, semiotic individuality or semiosphere with clear borders, clearly understanding and nurturing cultural otherness. Borders of such cultural space have a bilingual mechanism, when for the transmission/translation of information of other dominant cultures internal language is used, and vice versa. Borders of semiosphere check, filter, adapt the external and convert it into internal material of texts of the specific semiosphere. Relations of different semiotic systems are orientated towards creation of new texts and systems.

Latvia is lacking studies on what Jewish culture has adopted from Latvians of Latgale and vice versa; mainly due to the consequences of the Holocaust, there is almost no evidence about the dynamics of ours and the unknown in the text system or semiosphere of the Jewish culture of Latgale; it can certainly be seen in the wooden architecture, crafts, traditions of individual holidays.

Intercultural dialogue always creates new information in semiospheres of culture with which they have come into contact; unfortunately, at the moment it can only be identified in cultural semiotic systems of Latgale (in folklore, literature, journalism of the early 20th century), almost until the Holocaust, because after that the number of Jews becomes very small and still continues to diminish, therefore systems of the Jewish culture's semiosphere reached the periphery of culture of Latgale, supposedly forever. In addition, these systems, as a product of the interrelation of two different cultures are outdated, and mostly store as well as inherit information containing stereotypes, which is not possible to reconstruct with authentic material, due to the lack of texts of both informative (live of Jews of Latgale until the Holocaust) and creative memory (no new fiction or publications on this topic are created).

Preservation and exploration of the Jewish cultural semiosphere is testimony to our cultural uniqueness. Jewish cemeteries are one such example of the remains of the semiosphere and essential subdivisions of the territorial identity in Latgale.

Aliaksei SHALANDA

University of Warsaw, Warsaw, Poland

GRODNO LAND AS A HISTORICAL REGION

Grodno land within the boundaries of the modern region of the Republic of Belarus is not a historical region, but only an "accidental conglomerate formed by administrative means" (Adam Maldzis). The only historical region that can be distinguished on the basis of the existence of a historical region-land here is Yatvyagia (Yatvez). It was its conquest, division and colonization in the X–XIII centuries, as well as the assimilation of the Yatvyags by neighbors, that laid the foundation for the features of the historical, ethnic, economic and cultural development of the region. Its study should begin with a return to the historical name, while it is necessary to take into account the fact that the historical Yatvyagiya is divided today between Belarus, Poland and Lithuania.

Kristina STANKAITĖ

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Kaunas, Lietuva

SURINKTI BENYKSTANČIŲ KRYŽIŲ NUOTRAUKAS – RELIGINĖS PASAULĖVOKOS ŽYMENYS DAILININKO ADOMO VARNO KŪRYBINĖJE BIOGRAFIJOJE

Dailininkas Adomas Varnas (1879–1979) ir jo kartos menininkai – tai profesionaliosios Lietuvių dailės pradininkų karta. Paties A. Varno palikimas išsiskleidė daugelyje meno sričių: tapyba, taikomiosios grafikos kūriniai, scenovaizdžiai, istorinius įvykius fiksavę šaržai, knygų iliustracijos. Menininkas buvo aktyvus visuomeninių ir kultūrinių organizacijų steigėjas ir dalyvis, dailės pedagogas, etnografinės fotografijos atstovas, rašė tekstus bei diskutavo kultūros temomis spaudoje.

Ypatinga A. Varno kūrybinės biografijos sritis – etnografinė fotografija ir surinkta gausi lietuviškų kryžių atvaizdų kolekcija. 1905 metų vasarą, A. Varnas su taip pat būsimais lietuvių menininkais Adalbertu Staneika ir Petru Rimša, leidosi į kelionę po Lietuvos kaimus, kad užfiksuotų senuosius liaudies meistrų pastatytus kryžius. Vėliau, jau Nepriklausomos Lietuvos laikais, A. Varnas toliau keliavo po atskirus Lietuvos regionus ir negailėdamas kūrybinio laiko bei asmeninių lėšų nuosekliai fiksavo lietuviškus kryžius. Ne vienerius metus menininko kaupta kryžių fotografijų kolekcija tapo ypač žinoma, kai 1925 m. šių vaizdų rinkinys buvo eksponuotas Tarptautinėje dekoratyvinio meno parodoje Italijoje, Monzos mieste, bei 1926 m. buvo išleistas albumas „Lietuvos kryžiai“.

Kryžius – ypač reikšmingas ženklas religiniuose pasaulėvaizdžiuose, o krikščioniškoje tradicijoje yra pats tikėjimo centras. Nuoseklus A. Varno atsidėjimas keliauti po Lietuvos regionus ir dokumentuoti kryžius inspiruoja klausti, kaip pats dailininkas suprato kryžiaus dvasinę dimensiją? Ar

susidomėjimą kryžiaus ženklu lėmė kultūrologinis, ar metafizinis žvilgsnis? Juo labiau, jog 1896–1999 m. dailininkas mokėsi Kauno dvasinėje seminarijoje ir ruošėsi kunigo tarnystei. Tad šio pranešimo tikslas – nuosekliau patyrinėti religinę A. Varno pasaulėvoką, atsiskleidžiančią dailininko kūrybinėje biografijoje.

Vitalija STRAVINSKIENĖ

Lietuvos istorijos institutas, Vilnius, Lietuva

ETNINIŲ MAŽUMŲ ŠVIETIMAS POKARIO LIETUVOJE: REGIONINĖS YPATYBĖS (1944–1953 M.)

1944 m. pabaigoje Lietuvoje pradėta diegti sovietinio švietimo sistema. Jos sudėtine dalimi tapo ir etninių mažumų švietimas. Nedominuojančių Lietuvos etninių grupių atstovai (lenkai, žydai, baltarusiai, rusai) turėjo tam tikrų lūkesčių dėl švietimo gimtąja kalba plėtros. Pranešime bus pristatomos minėtų etninių grupių nuostatos dėl mokyklų gimtąja kalba atkūrimo ir raidos, sovietinės švietimo politikos bruožai, jos įgyvendinimas atskirų Lietuvos regiono gyventojų atžvilgiu.

Kaspars STRODS

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia, Rīga, Latvia

REFLECTION OF THE HOLOCAUST IN MUSEUMS OF LATGALE REGION

The Holocaust was one of the greatest tragedies of the World War II, which also affected the interwar Jewish community in Latvia.

During interwar period Latgale became one of the most densely populated Jewish regions in Latvia. According to the 1935 census, more than 28 thousand Jews lived in Latgale, which was one third of the total Jewish population in Latvia. After the restoration of Latvian independence in 1991, this become one of the most studied historical topics in Latvian historiography. As in many museums of Latvia, also in museums of Latgale more and more attention has been paid to reflection of Jewish history and the Holocaust. The Holocaust is widely reflected in permanent and thematic museum exhibitions.

What exhibitions are dedicated to this historical period? What kind of message they send to visitors and future generations? What and how do these exhibitions tell us about the fate of Jews during World War II? The aim of publication are to analyze the reflecting of holocaust in the museum of Latgale.

Saulius STUMBRA

Klaipėdos universitetas, Klaipėda, Lietuva

ŠERMENŲ MALDOS IR GIESMĖS KAIP KULTŪRINIO/RELIGINIO TAPATUMO ŽENKLAS ŽEMAITIJOS ETNOGRAFINIAME REGIONE

Šermenų maldos ir giesmės yra svarbus ir unikalus liaudiškojo pamaldumo praktikų religinis/kultūrinis paminklas ir tuo pačiu tam tikro regiono religinis/kultūrinis tapatumo bei atpažinimo ženklas. Šių liaudiškojo pamaldumo praktikų turinį sudaro ne tik tradicinės maldos, bet ir per laiką susiformavusi šiam regionui būdinga giedojimo tradicija bei net atskirose parapijose aptinkamos skirtingos giedojimo tradicijos (melodijos) bei būdingi papročiai. Šiame pranešime pristatysime Žemaitijos etnografinio regiono šermenų maldyną ir giesmyną, pristatant jo unikalumą ir turtingumą tradicinių šermenų maldų ir giedojimų kontekste. Žemaitijos etnografinio regiono (parapijų) šermenų maldos ir giesmės atspindi šio regiono unikalumą. Remdamiesi teorine ir ekspedicijų, privačių stebėjimų medžiaga ne tik pristatysime šią unikalią Žemaitijos etnografinio regiono religinę/kultūrinę raišką, bet ir ieškosime atsakymų į šiandienos iššūkius regiono tapatumo išsaugojimui.

Dalia SVIDERSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius, Lietuva

ŠEIMYNIŠKĖLIŲ KAIMO ERDVĖS ORGANIZACIJA IR SUVOKIMO YPATUMAI

Remiantis pačiu gausiausiu ir didžiausia toponomastine įvairove pasižymėjusiu Utenos apskrities Anykščių valsčiaus Šeimyniškėlių kaimo *Žemės vardų* anketos (1935–1937) žemėvardžių rinkiniu (100 vnt.), atlikta kompleksinė šių gyvenvietės plote iš gyvosios kalbos užrašytų onimų analizė. Standartizuotuose anketų lapuose užfiksuota su vietos kraštovaizdžiu sietina informacija leido suprasti onomastines ir psichologines vietų įvardijimo priežastis, žemėvardžių lingvistinę raišką, sisteminius tarpusavio ryšius, atkurti kaimo erdvės suvokimo ypatybes.

Dovilė TAMULAITIENĖ

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius, Lietuva

BIRŠTONO VALSČIAUS VANDENVARDŽIAI (TARPUKARIO DUOMENYS)

Išsamiausiai Lietuvos vandenvardžiai – ežerų, upių, upelių, griovių, jų dalių vardai – yra surinkti tarpukariu (daugiausia 1935–1937 m.), kai Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos iniciatyva buvo renkamas visos Lietuvos vardynas. Įvairių objektų vardai iš visų miestų, miestelių, bažnytkaimių, kaimų, viensėdžių, dvarų, palivarkų buvo surašomi į specialias anketas, pavadintas *Žemės vardai*.

Anketas pildė pradinių klasių mokytojai ir girininkai, kuriems duomenis suteikė vietos gyventojai. Anketose taip pat pateikta įvairios papildomos informacijos apie pačius objektus, vardų kilmės aiškinimų ir kt.

Žemės vardyno anketos yra itin vertingas vietovardžių šaltinis, nes jose užrašyti vietų vardai atspindi buvusią įvairių reiškinių (melioracijos, kolektyvizacijos ir kt.) dar nepaveiktą atskirų regionų geografinę situaciją ir kalbinę būklę. Tarpukariu surinkta autentiška medžiaga yra aktualizuojama arealiniuose vietovardžių tyrimuose (M. Razmukaitės, D. Sviderskienės, L.0Bilkio ir kitų tyrėjų darbuose).

Pranešime darybos, kilmės ir motyvacijos požiūriu aptariami Alytaus apskrities Birštono valsčiaus žemės vardyno anketose fiksuoti vandenvardžiai. Remiantis atlikta analize, siekiama parodyti regioninių tyrimų aktualumą bendrame vietovardžių tyrimų lauke.

Draženko TOMIĆ, Vladimir LEGAC

University of Zagreb, Zagreb, Croatia

VALUE DETERMINANTS, MENTALITY AND IDENTITY OF THE BOSNIAN-HERZEGOVINIAN VILLAGE AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY ACCORDING TO IVAN SOFTA'S LITERARY WORKS

The paper will focus on the analysis of value determinants and the description of the mentality and the identity of a particular region at a particular time as they were seen in the eyes of a particular author.

Ivan Softa (*Sopta*) (1906–1945), was a Croatian writer from Bosnia and Herzegovina. In his realistic novels *Days of Misery and Hunger* (1937) and *Restless Peace* (1940), as well as in his other literary achievements, he describes the life of the Herzegovinian village at the time when the First World was about to start. It was an ambience dominated by bare stone, hot sun, sharp north wind called bora, with somewhat scarce and sparse land that made a carefree life impossible. These resources that abound in this Western Balkans region also shaped the specific (Dinaric) mentality of the people of that time: hard as the stone on which they grew up, aggressive and easily flammable like the sun that they were exposed to and unrestrained like the wind, the whipping of which they mercilessly suffered from. But it happened that even from that fiery temper some kind of an original mountaineering-like honesty and confidence, empathy and readiness for self-sacrifice had emerged. Personal martyrdom turning into self-destruction – something that seems to be completely inconceivable to modern man - is embodied in the female characters, whereas emotional rawness and hardness are more characteristic of the author's male characters in the above-mentioned novels.

Rita Regina TRIMONIENĖ

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Šiauliai, Lietuva

**POLITINĖ MANIPULIACIJA IR VIETOS BENDRUOMENĖ
(ŠIAULIŲ EKONOMIJOS ADMINISTRATORIAUS SKYRIMO 1698 M. ATVEJIS)**

1698 m. buvo ieškoma naujo ŠE administratoriaus. Į šią pelningą ir garbingą vietą pretendavo Žemaitijos kunigaikštystės vėliavininkas ir Ariogalos tįūnas Jonas Horbovskis Žaranekas ir Kulmo arkidjkonas, kanauninkas kun. Povilas Koteckis iš Chožos. Abu jie bandė į savo pusę palenkti ne tik valdovą, jo dvarą, bet ir ŠE bendruomenę. Pranešime bus aptariama: kaip buvo manipuluojama (remiantis politinės manipuliacijos teorijomis) pasiekti savo tikslų ir koks buvo vietos bendruomenės atsakas.

Rytis URNIEŽIUS

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Šiauliai, Lietuva

**MUSIC FOR THE WIND BAND BY JONAS DOMARKAS:
THE DIMENSIONS OF NATIONALITY AND REGION**

Jonas Domarkas (1934–2020) studied composition with one of the most prominent Lithuanian composers and pedagogues, Eduardas Balsys. Since 1960 to 1971, he taught at Šiauliai Paedagogical Institute. From 1975 until his retirement in 2009, Domarkas worked as a professor at Klaipėda Faculties of Lithuanian Conservatoire (later Klaipėda University). Domarkas's legacy consists of compositions of different performing media: piano, organ, chamber music (including numerous works for winds), songs for solo voices and choir, and orchestral works. Domarkas's music is dynamic, containing complex and active rhythms, changing metres, polytonality, parallel dissonant intervals, non-tertian chords, etc. Domarkas also reveals an extraordinary sense of humour in many of his compositions. Similarly as the most of his contemporaries, Domarkas was fond of infusing national traits in his creations: such as intonations peculiar to Lithuanian folklore and quotations of the authentic folk songs. Being faithful to the regional traditions, the composer especially widely exploited the folk tunes of his native Samogitia.

The manifestations of folk music are also numerous in Domarkas's music for wind bands. His wind band works are professionally composed and contain non-typical modern means of expression, thus making this music difficult for performers. These works could be regarded as a specific or even exclusive phenomenon in Lithuanian music, firstly because Domarkas himself ranked them as equally valuable to his compositions for other media. Thus, he rejected the predominant viewpoint towards the wind band as a second-rate musical medium of the utilitarian purpose rather common in Lithuania at the end of the 20th century.

The presentation deals with two wind band compositions of large scale by Domarkas: *Paraphrase on Songs By Stasys Šimkus* and *Samogitian Rhapsody*, both written in the early 1980s. These compositions contain authentic Lithuanian folk melodies, elaborated ingeniously. In the recent decade, new editions of these compositions were created and performed in different countries.

Kristina VAISVALAVIČIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

KURŠIŲ NERIJA XX A. TARPUKARIO LIETUVIŲ IR LATVIŲ VAIKŲ PERIODIKOJE

XX a. tarpukariu gimtojo krašto pažinimo ir kelionių po jį populiarinimo kontekste lietuvių ir latvių vaikų periodikoje išryškėja abiem šalims aktuali kelionių ir refleksijų kryptis – Kuršių nerija. Lietuvos ir Klaipėdos krašto susijungimas jau 1923 m. lietuvių rašytojams atvėrė naujos nacionalinės erdvės perspektyvą, žadino vaizduotę ir poreikį pažinti. Lietuvių vaikų ir paauglių žurnaluose buvo spausdinami mokslo populiarinimo straipsniai, kelionių apybraižos ir apysakos, eilėraščiai apie Baltijos jūrą, taip pat pajūrio sakmės, fotografijos ir gausios žinutės apie vaikų ekskursijas – visa tai liudijo dideles to meto mokytojų ir Lietuvos politikų pastangas įtvirtinti vieningos Lietuvos vaizdinį jaunosios lietuvių kartos tapatybę. Skirtingai nei lietuviams, švenčiantiems etnoso susijungimo pilnatvę, latviams Lietuvos ir Latvijos sienos ratifikavimas ir Lietuvos naudai išspręstas Palangos klausimas sukėlė savotišką savasties praradimo krizę. Latvių vaikų žurnaluose išspausdintuose straipsniuose Kuršių nerijoje gyvenantys kuršininkai buvo vadinami latviais ir „tikroju latvių nacionaliniu šaltiniu“, buvo apgailestaujama, jog Lietuva nesirūpina jų kalbos ir tapatybės stiprinimu, Latvijos vaikai buvo raginami rinkti ir siųsti kuršininkų vaikams latviškų vadovėlių ir knygų. Semantinė priešara tarp savo ir svetimo, tarp atrasto ir prarasto to meto latvių vaikų periodikoje išryškėja ir lietuvių kultūrą reprezentuojančių tekstų atrankoje. Vaikų žurnale „Jaunais Cīrulītis“ 1932 m. išspausdintos pasakos „Eglė žalčių karalienė“ kontekstinė analizė suponuoja nuo jūros sferos nusigręžusios lietuvių genties vaizdinį. Išsamiau aptarus Kuršių nerijos ir Baltijos jūros kaip lietuviams ir latviams bendros teritorinės ir kultūrinės erdvės refleksijų atvejus, tenka konstatuoti, jog ši tema tarpukario vaikų periodikoje turėjo potencialą tapti abiejų šalių kultūrinę komunikaciją stiprinančiu ir jungiančiu veiksniu, tačiau tokia netapo, nes šios vietos istoriją kiekviena tauta kūrė atskirai.

Ernestas VASILIAUSKAS

Klaipėdos universitetas, Klaipėda, Lietuva

LIETUVOS LATVIŲ ŠEIMŲ ARCHYVAI: DUNDURNIEKŲ STARKŲ ATVEJIS

XVII–XVIII a. susiformavo didelė latvių diaspora Daunoravos dvaro valdoje, kurie nuo latviško dvaro pavadinimo Dundurmuiža vadinti *dundurniekais*. Ši bendruomenė tyrimų objektu tapo visai neseniai – 2016–2018 m. KU kartu su Latvijos universitetu organizavo kompleksines ekspedicijas. Jų metu surinkta vertingos medžiagos (ikonografinės, egodokumentų ir kt.) čia gyvenusiai bendruomenei pažinti. Kiti šaltiniai yra saugomi Latvijos valstybės istorijos, Lietuvos centriniam istorijos archyvuose ir kt.

Pranešime pristatoma gerai dokumentuota Bertaučių kaimo (Joniškio vlsč.) latvių ūkininkų Starkų šeima: 1) šaltiniai bei jų specifika (fotorinkinys, laiškai ir atsiminimai, XVIII–XIX a. dokumentai – archyvuose), 2) kilmės problema ir genealogija, 3) šeimos narių indėlis į vietos bendruomenės ūkinį, visuomeninį gyvenimą (steigiant latvių Daunoriškės II pradžios mokyklą ir Joniškio latvių šveitimo draugiją) bei Lietuvos ir Latvijos valstybių istorijoje (Paulis Starks dalyvavo Pirmojo pasaulinio karo ir Latvijos Nepriklausomybės kovose), 4) likimai sovietinės okupacijos metais (tremtis 1948 m., grįžimas nebe į tėviškę Lietuvoje, o į Latviją). Per keletą gerai dokumentuotų šeimų istoriją galima pažinti ir į visos dundurniekų bendruomenės mikro istoriją, taip pat išskirti tokių tyrimų metodiką ir problemas.

Jolanta VASKELIENĖ

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Šiauliai, Lietuva

NAUJADARAI VYTAUTO KIRKUČIO POEZIJOJE

Pranešime kalbama apie kuršėniškio Vytauto Kirkučio (Šiaulių pedagoginio instituto absolvento) rašytojo (publicisto, poeto, prozininko) poezijoje rastus naujadarus. Empirinė medžiaga surinkta iš dviejų knygų: Vytautas Kirkutis. *Atotakos*. Šiauliai: Delta, 1994; Vytautas Kirkutis. *Tarpuamžio lopšinė*. Šiauliai: Saulės delta, 2001. Pranešime aptariama naujadarų daryba, semantika ir stilistinės išgalės.

Gintaras ŽILINSKAS, Loreta ŽILINSKIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas; Kauno r. Garliavos Juozo Lukšos gimnazija, Lietuva

**JUOZO BALČIKONIO KARJEROS VINGIS:
IŠ PANEVĖŽIO MOKYTOJŲ SEMINARIJOS Į LIETUVOS UNIVERSITETĄ**

1922 m. vasario 16 d. atidarius Lietuvos universitetą (LU) teko ieškoti dėstytojų – aukštąjį mokslą baigusių įvairių profesijų specialistų, praktikų. LU telkė Lietuvos mokslo ir visuomenės elitą. Žymus kalbininkas Juozas Balčikonis (1885–1969), 1911 m. baigęs Sankt Peterburgo universitetą, pirmaisiais LU veiklos metais buvo Panevėžio mokytojų seminarijos direktorius. Tik 1924 m. jis pradėjo dėstyti LU. J. Balčikonio perėjimu dirbti į LU ypač rūpinosi kitas žymus kalbininkas Jonas Jablonskis. Praktiškai nuo darbo LU pradžios J. Jablonskis „savo įpėdiniu“ Humanitarinių mokslų fakultete (HMF) matė J. Balčikonį. J. Balčikonio ir J. Jablonskio susirašinėjimas bei kitiems asmenims rašyti J. Balčikonio laišakai atskleidžia jo perėjimo dirbti į HMF peripetijas.

Pranešimo tikslas – remiantis laiškais atskleisti J. Balčikonio perėjimo aplinkybes iš Panevėžio mokytojų seminarijos į LU HMF. Laiškų turinys liudija, kad J. Jablonskis labai aktyviai kvietė, net įkalbinėjo J. Balčikonį atvykti dirbti į LU, tuo tarpu pastarasis nerodė didelio noro, abejojo ir neskubėjo vykti į Kauną. Iš pradžių J. Balčikonis atsisakė dirbti LU, motyvuodamas tuo, kad buvo per mažai pasirengęs, norėjo gyventi nedideliame miestelyje, nenorėjo nutolti nuo artimųjų ir t. t. Vis dėlto po metų jis apsisprendė palikti seminarijos direktoriaus vietą ir vykti į Kauną. Laiškų tyrimas aktualus siekiant giliau pažinti LU, konkrečiau HMF, kaip institucijos, bendrą vaizdą, jo akademinę bendruomenę, ten vykčiusius procesus pirmaisiais veiklos metais.

ORGANIZATORIUS / ORGANISER

Regionų plėtros institutas Šiaulių akademija Vilniaus universitetas P. Višinskio g. 25 LT-76351 Šiauliai, Lietuva El. paštas: regina.kvasyte@sa.vu.lt	Institute of Regional Development Šiauliai Academy Vilnius University P. Višinskio Str. 25 LT-76351 Šiauliai, Lithuania E-mail: regina.kvasyte@sa.vu.lt
---	---

KONFERENCIJOS PARTNERIS / CONFERENCE PARTNER

INFORMACINIS RĖMĖJAS / MEDIA SPONSOR

